

Bomen nieuws

**Herfst
2007**

Kwartaalblad van de Bomenstichting

→ Overheid → Bedrijven → Instellingen → Particulieren

Met aandacht seizoenen vooruit

www.vanhelvoirtgroenprojecten.nl

- aanleg
- onderhoud
- boomverzorging
- grondwerken
- bestratingsen
- daktuinen
- verplanten
- snoeien
- roeien
- standplaatsverbetering
- onderzoeken
- grondafzetting
- bomenstand
- BIM

VAN HELVOIRT
GROENPROJECTEN BV

Olsterwijksebaan 8A - 5056 RD Berkel-Enschot - Telefoon (013) 540 82 00 - Fax (013) 540 82 01 - www.vanhelvoirtgroenprojecten.nl

Mr B.M. Visser & Partners

Juridische Raadgevers
Natuur, Bos en Landschap

Ravenhorsterweg 61, 7103 AR Winterswijk
telefoon: 0543 - 51 85 17 / fax: 53 46 93
e-mail: bmvisser@freeler.nl

Bomen in de buurt

**25 bomen in de Leidse
professoren- en
burgemeesterswijk**
Rinny E. Kooi en
Jos Versteegen (fotografie)
148 bladzijden
ISBN13 978-90-807009-6-3
prijs € 19,50

'Bomen in de buurt' illustreert hoe je op een leerzame wijze het groen en de betekenis daarvan niet alleen onder de aandacht van de buurtbewoners kan brengen, maar ook tot ver daar buiten. Er is een wandelroute opgenomen.

Gemeente Amsterdam

DE NIEUWE OOSTER – begraafplaats en crematorium anno nu, sinds 1894.

'De Nieuwe Ooster is een klantgerichte organisatie op het gebied van begraven, cremeren en gedenken. Vanuit een rijke traditie, in een sfeervolle en monumentale omgeving, bieden wij aan alle bezoekers een warme ontvangst waarbij openheid en een persoonlijke benadering voorop staan. Daarbij hebben wij oog voor vernieuwing en aandacht voor culturele verschillen. Behoud en bescherming van de ecologische en cultuurhistorische waarden van het gedenkpark vormen de achtergrond van de dagelijkse dienstverlening.'

De afdeling Buitendienst van De Nieuwe Ooster, begraafplaats, crematorium en gedenkpark, zoekt op korte termijn:

Tuinman / Bomenspecialist (Medewerker beheer binnen- en buitenruimte D spec.) voor 16 tot 32 uur per week, salaris nader overeen te komen

Algemeen

De Nieuwe Ooster is een onderdeel van stadsdeel Oost/Watergraafmeer. Met ingang van 1 januari 2004 is De Nieuwe Ooster intern verzelfstandigd: het bedrijf functioneert als een zelfstandige unit binnen de stadsdeelorganisatie, het bestuur stuurt op hoofdlijnen. In de Buitendienst zijn 25 mensen werkzaam, die worden aangestuurd door de meewerkend Opzichters Groen- en Begraafteam. Zij beheren het groen in het gedenkpark resp. delven / dichten graven. Een belangrijke doelstelling is het versterken van de natuur- en cultuurhistorische waarden van het gedenkpark door doelmatiger beheer en onderhoud.

De Nieuwe Ooster als arboretum

De Nieuwe Ooster bezit een waardevolle collectie coniferen, naald- en loofbomen (ruim 250 soorten). Het gedenkpark is dan ook uitgeroepen tot arboretum. Door middel van rondwandelingen, boombordjes, brochures en een uitgegeven bomenroute wordt hier ruimschoots aandacht aan geschonken. In uw functie van Tuinman / Bomenspecialist vervult u hier een grote rol in. Als

bomenliefhebber is De Nieuwe Ooster als werkterrein een waar paradijs om uw liefde voor het vak uit te dragen en te vergroten.

Wat zijn uw taken als Tuinman/ Bomenspecialist?

U inventariseert en actualiseert het totale bomenbestand van De Nieuwe Ooster en beheert het digitale systeem. U voert periodiek keuringen uit en maakt rapport op, stelt aanvragen voor kapvergunningen op, presenteert voorstellen over aanplant van nieuwe bomen en bewaakt het bomenbudget. U voert zelf het boomwerk uit en begeleidt de uitvoering met een toegevoegde collega of met derden. U vraagt offertes aan voor door derden te leveren diensten en doet voorstellen aangaande de gunning. U staat in voorkomende gevallen op de werkplek (geëmotioneerde) bezoekers te woord en begeleidt stagiairs. U bent zich bij uw handelen bewust van het unieke, eenmalige karakter van de uitvaartplechtigheid. Daarnaast verricht u zonnodig alle taken als Tuinman: U verricht zelfstandig of in teamverband

onderhoudswerkzaamheden aan beplanting, gazons, paden en ecologische zones.

Wat vragen wij?

Voor de functie van Tuinman / Bomenspecialist vragen wij iemand met een MBO werk- en denkniveau, met een afgeronde opleiding als 'European Treeworker'. Wilt u meer weten? Neem contact op met Wim van Midwoud, hoofd Buitendienst, tel.: 020 - 6080680 (di. t/m vr.), e-mail: wvanmidwoud@oost.wg.nl of met Johan Mullenders, administratief medewerker Buitendienst, tel: 06 - 10969317.

Uw sollicitatie

Uw sollicitatie voorzien van een cv, kunt u voor 5 oktober 2007 sturen aan De Nieuwe Ooster, Kruislaan 126, 1079 GA Amsterdam ondervermelding van 'sollicitatie'. De gemeente Amsterdam kent een voorkeursbeleid.

In dit nummer...

Ademloos

Deze zomer vertoefde ik enkele weken hoog in de Alpen. Het gebied rond de boomgrens en nog hoger vind ik fascinerend. Je raakt flink buiten adem om er te komen en het is verbazend om te zien hoe daar de laatste bomen, voornamelijk sparren, zich in leven weten te houden.

Sommige lijken maar één dikke wortel te hebben die ergens in een rotsspleet verdwijnt, of als je het andersom bekijkt: uit een rotsspleet tevoorschijn komt en met een flinke bocht naadloos in de stam overgaat. Als ware alpinisten, hangend of steunend boven een afgrond groeien ze ogenschijnlijk zonder moeite. Kijk je wat beter dan zie je de ontberingen, als je dat tenminste zo wilt noemen. Heeft een spar bijvoorbeeld bij ons op zeeniveau na een natte zomer een eindschot van een dikke halve meter, dan moet een soortgenoot op twee kilometer hoogte zich met een schamele decimeter tevreden stellen. Maar welke van de twee is beter af? Die spar bij ons niet. Die weet zich nauwelijks raad met de omgevingsfactoren, kan niet anders dan zich suf groeien door alle warmte en geeft het eerder op dan dat bonsai-achtige boompje dat ongeveer de helft van zijn leven onder de sneeuw vertoeft.

Als ik de klimaatdeskundigen moet geloven en dat doe ik zeker, dan zijn de gevolgen voor de spar dat hij nog hoger de bergen intrekt dan nu en nog verder naar het noorden oprukt. Misschien wordt Groenland wel een echt groen land.

Tegen die tijd staan we hier waarschijnlijk ademloos te kijken naar bomen die nu als 'onkruid' opkomen en waarvan zich dan nog slechts een enkel exemplaar weet te handhaven.

Dat alles heeft te maken met een toenemende CO₂-concentratie in de lucht. Nu leven bomen van CO₂ dus als bomenliefhebber zou je dat moeten toejuichen. De werkelijkheid is helaas fors genuanceerder. Bomen dragen wél bij aan de CO₂ reductie en zuurstofproductie op aarde, maar ze verrichten geen wonderen. Professor Jan Lever legt het fijntjes uit.

Bomen verrichten wél wonderen als het gaat om het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving. Daar blijven we op hameren en dat leest u ook in diverse artikelen in dit nummer.

Frank Moens

Wegdromen in een boom

Boomverzorging is nog steeds overwegend een mannenvak. Toch raken ook steeds meer vrouwen bevangen van het werk hoog in de kroon. Roelie de Weerd sprak met Gaby Kleuver kort voordat zij deelnam aan de jaarlijkse klimkampioenschappen.

4

Mensen over Bomen

De wetenschapswinkel van Wageningen Universiteit voerde in opdracht van de Bomenstichting een onderzoek uit naar de houding van burgers ten aanzien van bomen. Maartje Nelemans vatte het onderzoeksrapport samen.

6

Gebundelde daadkracht in Utrecht

Zijn boomverzorgsters nog betrekkelijk schaars, als actievoerders voor het behoud van ons groen staan vrouwen hun mannetje, ook binnen de gelederen van de Bomenstichting. Patrice Dijkman coördineert de groep contactpersonen van de Bomenstichting in de regio Utrecht. Susan Boonman vroeg naar haar motivatie.

16

En verder in dit nummer:

Betekenis van bomen in een stedelijke omgeving	8	Column: Blij	17
Het Deventer Bomenboek	11	Kort nieuws	19
Meer waar voor uw geld	12	De Stelling	21
Boeken en zo	13	Helène van der Poel	23
Gleditsia, een stekelige schoonheid	14	Agenda	23
		Colofon	23
		Rijp & Groen	24

foto omslag:
Gleditsia triacanthos f. inermis
(valse christusdoorn) met vruchten.
foto: Roelof Jan Koops

Wegdromen in een boom

Boomverzorgers zijn hoofdzakelijk mannen. De vrouwelijke boomverzorgers zijn op de vingers van één hand te tellen en de achttwintigjarige Gaby Kleuver uit Beringen, Limburg is er één van. Op het terrein van Nijenrode in Breukelen heeft redactielid Roelie de Weerd een gesprek met haar op de dag voor de nationale klimkampioenschappen.

De boomverzorgers druppelen het prachtige park Nijenrode binnen. De opbouw voor de klimwedstrijden gaat heel relaxed en er hangt een gezellige collegiale sfeer. Het heeft iets van een reünie. "En dat is ook zo", zegt Gaby Kleuver. "Het is leuk om mee te doen, om technieken uit te wisselen, maar vooral de gezelligheid onder elkaar is belangrijk."

Gaby heeft haar zoontje Louka van vier meegenomen. Hij wil meteen zijn klimgordel om, zijn kinderhelmpje op en een boom in. Maar hij moet nog even wachten. Voor het gesprek zoeken we in het park een rustig schaduwplekje op. Louka speelt om ons heen, maar zo af en toe komt hij informeren wanneer hij nu de boom in mag. "Dat vind ik het allermooiste. Daar geniet ik van, dat ik met Louka de boom in ga", zegt ze stralend.

Gaby heeft een hoveniersopleiding gedaan via het leerlingwezen en door een leraar is ze de boomverzorging in gesleurd, zoals ze het zelf uitdrukt.

Via Pius Floris is ze bij Henk Werner in Amsterdam begonnen. Hij is haar leermeester geweest. De techniek en de bomenkennis heeft ze in de praktijk geleerd. "Henk Werner heeft mij daarbij geholpen en mij de tijd gegeven om me te ontplooien."

Boomverzorging is een zwaar beroep, zeker voor vrouwen. Niet alleen lichamelijk, maar ook geestelijk. Als je er aan begint is motivatie en doorzettingsvermogen het allerbelangrijkste, vindt Gaby. "Als je geen doorzettingsvermogen hebt en je wilt van A naar B en vervolgens van B naar C en je vindt de eerste stap al te zwaar, dan haak je bij de tweede stap af."

Klimmen of een hoogwerker

Het merendeel van haar werk doet ze met behulp van klimmen, ongeveer 70%. De andere 30% bestaat uit het werken met de hoogwerker of ander werk. De keuze tussen klimmen en het gebruik van de hoogwerker is afhankelijk van de opdracht en het bestek. Het ligt er ook aan hoe de boom staat en of je er goed bij kunt. Meestal wordt een hoogwerker bij productiewerk ingezet. Als je een lange laan hebt of een bestek voor

alleen opkronen, dan is de hoogwerker makkelijker. Als voorbeeld noemt ze een project waar ze mee bezig zijn en waarvan de opdracht is om het overhangende hout op te kronen tot vier meter. Volgens het bestek hebben ze daarvoor tien minuten per boom en dan doorgaan naar de volgende boom. Het zijn halfwasbomen die langs een weg staan. Dat doen ze met een hoogwerker want anders is het niet haalbaar binnen de afgesproken tijd. Als ze een probleemtak tegenkomen dan halen ze die er wel uit als het binnen de tijd kan. Maar meer doen ze niet. Dat kan omdat ze weten dat dit een project is waar ze op korte termijn weer terugkomen om te snoeien. Nu gaat het volgens het bestek alleen om het opkronen.

Elke tak is een individuele boom

Gaby legt uit dat ze klimmend de structuur van de boom heeft leren kennen en het een stukje inzicht is om met de hoogwerker precies hetzelfde snoeiresultaat te krijgen als klimmend. Het enige nadeel met een hoogwerker is dat je niet altijd goed met de neus op de tak kan komen, die je eraf moet zagen. Als je een boom een stukje wilt reduceren houdt dat in dat je de takken korter maakt. De een doet dat netjes op een tak die er als het ware gewoon overheen glijdt, d.w.z. in dezelfde richting door-groeit, maar een ander doet dat verkeerd en pakt een zij-arm en zaagt er een stuk af. Dat ziet er dan uit als een geamputeerd stompje.

"Elke tak moet je als een individuele boom zien", doceert Gaby. "Per tak doe je aan begeleidingssnoei. Dus dubbele top, dikste tak, eventueel schurende tak, dood hout, dat gaat eruit. Maar niet meer dan 20%, dat is de limiet om eruit te halen. Bij heel oude bomen is dat tussen de 10% en 15%."

Vrij gevoel

Ze vindt het heerlijk om in een boom te zitten. Hoe groter hoe mooier. Vooral als het een beetje waait. "Je zit in het topje en dan ga je met de boom mee. Het is zo'n vrij gevoel. Weg van het dagelijkse leven. Geen ellende van wat je iedere dag op het nieuws hoort. Je kunt lekker wegdromen, gewoon rust, genieten van niks, genieten van vrijheid, genieten van alles."

Een plataan vindt ze niet leuk om te snoeien als hij in blad staat. Daar zit stof op. Op het moment dat je gaat wiebelen komt het stof vrij en dat slaat gelijk op de lucht-wegen en op de ogen. Maar om te klimmen is het wel een mooie boom omdat hij heel erg open is.

Zelf heeft ze thuis een kleine *Albizia* (Perzische slaap-boom). Die heeft kleine pluizige bloemetjes. Overdag heeft hij zijn bladeren mooi open en op het moment dat de zon verdwijnt, klapt hij zijn bladeren dicht. Ook heeft ze nog een *Toona* (Chinese ceder).

"Ik ben echt een freak van speciale boomsoorten. Om ze van klein af op te laten groeien vind ik het mooiste wat er is. Maar je moet er wel plaats voor hebben om ze groot te laten worden."

Klimwedstrijden

Achter onze rug horen we een bel klingelen die de boom-verzorgers ophangen voor de klimwedstrijden. En als we de kampioenschappen al mochten vergeten dan herinnert

Louka ons er wel aan. "Ik ben met mama bij de klimwedstrijden", meldt hij nog maar eens geduldig. Wij beloven hem dat hij straks met mama in de boom op de foto mag.

"Dan moet ik wel mijn klimgordel om en mijn kinder-helmpje op." Hij glundert, want voor het klimmen is hij gekomen en Gaby ook.

In 2001 was ze de eerste vrouw in Nederland die meedeed. Zij was de enige vrouw, dus tegelijkertijd ook de winnaar en mocht toen naar de wereldkampioenschappen in Amerika. Destijds heeft ze nog volgens de regels van de mannen meegedaan. Dat was vijf minuten per onderdeel en het footlocken 15 meter. Footlocken is een voetgrip klimtechniek. Door het touw tussen de voeten te klemmen werk je jezelf omhoog, net als bij het touw-klimmen in de gymnastieklessen.

"Per tak doe je aan begeleidingssnoei. Dus dubbele top, dikste tak, eventueel schurende tak, dood hout, dat gaat eruit."

Het jaar daarna zijn er aanpassingen gedaan voor vrouwelijke deelnemers, o.a. zeven minuten per onderdeel en footlocken 13 meter. "De meiden die na mij gekomen zijn hebben gewoon een mazzeltje gehad, maar dat ga ik dit jaar ook meepikken."

Tegen het onderdeel 'throwline' ziet ze het meeste op, bekend ze. Throwline (werplijn) is een kwestie van behendigheid. Je kiest de tak uit die je wilt gebruiken om in de boom te komen. Vervolgens gooi je de werplijn, een licht lijntje met daaraan een zakje gevuld met loodslag, over die tak. Daarna maak je je klimlijn vast aan de werplijn om zo de klimlijn over de tak heen te trekken. Door de footlocktechniek kun je dan snel naar boven klimmen. "Klimmen gaat me goed af, maar gooien is bij mij altijd een probleem. Ik kan de afstand op grote hoogte niet goed inschatten. Ik gooi hem dan precies tegen de tak

"Ik ben echt een freak voor speciale boomsoorten. Om ze van klein af op te laten groeien vind ik het mooiste wat er is."

waar ik hem overheen moet hebben. Maar het is gewoon leuk om mee te doen. Niet alleen om te presteren maar ook om je eigen grenzen te overschrijden. Ontdekken of je tot meer in staat bent. Maar ook om technieken uit te wisselen en de gezelligheid onderling. Vooral dat laatste."

Het gesprek vond plaats op de dag voor de wedstrijden. Ze kon toen nog niet weten dat ze dit keer weer winnaar werd. Niet zozeer vanwege het mazzeltje maar vanwege diskwalificatie van de andere vrouwelijke deelnemer. Inmiddels heeft ze ook meegedaan aan de Europese kampioenschappen in Brussel waar ze 6de geworden is. Ze mag nu Nederland vertegenwoordigen op de wereldkampioenschappen op Hawaï. Niet vanwege een mazzeltje, maar door haar goede prestatie.

Mensen over bomen

Maartje Nelemans en Derk Jan Stobbelaar

Het is oktober, je stapt naar buiten en geniet van de herfstkleuren van de paardenkastanjes die in de straat staan. Je ziet de kinderen zoeken naar kastanjes en je loopt spontaan door de afgefallen bladeren om een beetje bosgevoel te krijgen. Je buurman kijkt echter heel anders tegen dit herfstspektakel aan. De kastanjes staan wat dicht bij zijn tuin, de bladeren, bolsters en kastanjes vallen met hopen tegelijk in zijn tuin en op zijn geparkeerde auto. Dit is in een notendop de problematiek die in dit artikel centraal staat.

De Bomenstichting heeft de wetenschapswinkel van Wageningen Universiteit en Research Centrum gevraagd onderzoek te doen naar de vraag of de houding van burgers ten aanzien van bomen in de openbare ruimte van de stad mogelijk veranderd is. De Bomenstichting had namelijk uit contacten met gemeenten en burgers de indruk gekregen dat er enerzijds tal van initiatieven zijn om bomen te behouden of aan te planten, dat anderzijds het aantal klachten echter lijkt toe te nemen. Is hier sprake van een trend, welke factoren zijn hier van invloed en hoe zou de Bomenstichting daar dan in communicatief opzicht het beste op in kunnen spelen?

Meer klachten, meer initiatieven

Het onderzoek leverde allereerst een bevestiging op van de vermoedens: inderdaad is het aantal klachten toegenomen, maar ook het aantal initiatieven voor behoud van bomen of het planten van nieuwe bomen is gegroeid. Een enquête onder 64 gemeenten liet dit zien. De meeste klachten hadden betrekking op: verlies aan lichtinval; rommel door blad,

bloesem, zaden en vruchten; druipen door luizen; wortel-opdruk en gevaarlijke takken. Het aantal mensen dat klaagt ligt, ongeacht de grootte van het stedelijk gebied, op ongeveer 0,3% per jaar.

Mondige burger

Vervolgens is onderzocht wat de oorzaken van deze veranderingen konden zijn. Gesprekken met gemeenten en burgers hebben daar meer inzicht in gegeven. De toename van het aantal klachten blijkt voor een belangrijk deel te komen omdat burgers mondiger zijn. Mensen zeggen eerder wat ze ergens van vinden en hebben minder ontzag voor het bestuur. De gemeenten zijn beter benaderbaar door e-mail en klachtenregelingen, maar weten vaak nog niet goed raad met deze luidere stem van de bewoners. Een van de duidelijkste conclusies uit dit onderzoek is dat er heel veel onvrede heerst bij de burgers over het functioneren van de gemeenten. Er zijn veel wrijvingen en communicatieproblemen tussen gemeenten en burgers. In de ogen van burgers is het beleid onduidelijk, veranderen de regels plotseling en hebben bewoners te weinig invloed.

Minder betrokkenheid bij de leefomgeving

Een tweede oorzaak voor de veranderende houding ligt erin dat de betrokkenheid van burgers bij de leefomgeving lijkt af te nemen. Natuur in de stad dient vooral als een aangenaam decor voor het dagelijkse handelen en moet er daarom netjes bij liggen. Er is weliswaar een kleinere actie-groep mensen die meer kennis heeft van de natuur en ook andere waarden voorop stelt, zoals de positieve gevol-

foto: Marije Wolthuis

gen voor de gezondheid e.d. Deze andere waarden treden echter minder op de voorgrond.

Er is geen negatieve houding gevonden ten aanzien van bomen in het algemeen. Wel blijkt dat natuur in de woon-omgeving afgewogen wordt tegenover andere aspecten, zoals de wens van parkeerplaatsen. Dat nieuwe woonwijken een steeds dichtere bebouwing kennen, zorgt er bijvoorbeeld ook voor dat bomen snel te groot of te lastig worden gevonden.

Kenmerken succesvolle initiatieven

De onderzoekers hebben ook gekeken naar de kenmerken van succesvolle initiatieven om bomen te behouden. Er blijkt echter geen eenduidig recept te bestaan voor succesvol behoud of versterking van het bomenbelang in de stad. Zowel gemeenten, individuele burgers, bewonersgroepen als intermediaire organisaties (zoals een milieugroep of een adviesbureau) kunnen op een succesvolle wijze initiatief nemen. De wijze waarop het succes tot stand komt is ook niet eenduidig: het kan variëren van solistisch optreden van de gemeente, of burgeracties tot allerlei vormen van samenwerking tussen diverse partijen. Een aantal cruciale elementen komt wel steeds terug: zorg dat er kennis is, handel consequent en genereer enthousiasme.

Aanbevelingen

Het onderzoek geeft tenslotte ook enkele aanbevelingen om de relatie tussen burgers en de bomen in de stad te verbeteren (zie tabel), en de relatie tussen burgers en de gemeenten. Gemeenten moeten vooral samenwerken met burgers en belangengroeperingen. Verder zouden ze wijkgericht moeten werken en bomenbeleid daarin moeten integreren. Binnen een wijk kan het groen dan van begin af aan een evenwichtige plek krijgen, zonder dat hiervoor processen stilgelegd hoeven te worden. Burgers en bewonersgroeperingen wordt aangeraden samen te werken met vergelijkbare organisaties (niet het wiel opnieuw uitvinden) en ook actief naar de gemeente toe op te treden. De onderzoekers geven de Bomenstichting tenslotte een

belangrijke rol in het adviseren van gemeenten en burgers, het uitdragen van kennis over goede voorbeelden en het stimuleren van kennisontwikkeling binnen de actieve organisaties.

Dit artikel is gebaseerd op het rapport 'Mensen over bomen'. Het is geschreven door de wetenschapswinkel van de Wageningen Universiteit en Research Centrum in opdracht van de Bomenstichting. Het rapport is via de sites van beide organisaties te downloaden:

- www.wur.nl/NL/onderzoek/Wetenschapswinkel/Projecten/mensenoverbomen
- www.bomenstichting.nl

Met dank aan Derk Jan Stobbelaar, Marije Wolthuis, Kris van Koppen.

Foto: Frank Moens

Verbeterpunten voor relatie mens - bomen in de stad

	Gemeente	Bewoners(vereniging)	Bomenstichting
Natuurbeeld (hoe mensen tegen natuur aankijken)	Geef bewoners concrete en situatiespecifieke informatie over het belang van bomen als deel van natuur (gezondheid, habitatfunctie).	Verzamel specifieke informatie over functies van bomen en relatie met natuur in de omgeving en draag deze uit.	Informatievoorziening over de betekenis en functies van bomen die kan worden toegepast op specifieke situaties (luchtkwaliteit, vogelgeluiden).
Concrete omgang met natuur (wat mensen in de natuur doen)	Maak duidelijk welke beheersvormen mogelijk zijn en wat de rol van burgers daarin kan zijn. Maak duidelijk waarvoor natuur in de omgeving gebruikt kan worden.	Bespreek en kies hoe te helpen met onderhoud. Voer de discussie hoe je gebruik wilt maken van stadsnatuur en stadsbomen.	Geef informatie over beheersvormen (meer of minder intensief en zelf of door gemeente). Geef informatie over de rol die bomen en natuur in het dagelijks leven kunnen spelen (bijvoorbeeld klimbomen, ontmoetingsplek).

De betekenis van bomen in

Jan Lever

Professor Dr. Jan Lever was tussen 1952 en 1986 hoogleraar dierkunde aan de VU te Amsterdam. Na zijn pensionering is hij zich gaan interesseren voor bomen. In 2002 verscheen van zijn hand: 'Bomengids van Amsterdam-Zuid' met de ondertitel 'Wandelend bomen leren kennen'. Een gemeenschappelijke belangstelling bracht Jan Lever en Rinny E. Kooi (docent Biodiversiteit van dieren) met elkaar in contact. Dit was de aanleiding voor onderstaande inleiding op het boek 'Bomen in de buurt' van Rinny E. Kooi en Jos Versteegen, in Leiden op 18 november 2006 (zie advertentie op bladzijde 2). De inleiding is het waard aan een groter publiek van bomenliefhebbers gepresenteerd te worden.

Op het eerste gezicht zit u momenteel stil en roerloos te luisteren. Dat is echter maar schijn want u maakt allemaal voortdurend ademhalingsbewegingen. U doet dit al vanaf uw geboorte en u hebt dat - en dat is een van de weinige dingen betreffende u waar ik zeker van ben - nog nooit, zelfs geen 10 minuten, nagelaten. U doet dat ook volstrekt automatisch en onbewust, zelfs wanneer u slaapt. En degenen onder u die wel eens geopereerd zijn deden dat ook rustig tijdens de narcose.

U ademt circa 20 keer per minuut steeds zo'n halve liter lucht naar binnen en daarna weer een halve liter naar buiten. Ons lichaam doet dat op eigen houtje ten einde via onze longen respectievelijk zuurstof binnen te halen en koolzuurgas te verwijderen. De echt frisse buitenlucht bevat ongeveer 21% zuurstof en slechts 0.03% koolzuurgas. De uitgeademde lucht bevat nog circa 17% zuurstof, dus een vermindering van 4%, en bijna 4% koolzuurgas, dus ruim honderd maal zoveel als in de zonet ingeademde lucht. Met elkaar verslechteren we dus het klimaat in deze oorspronkelijk frisse ruimte. We moeten ons vervolgens realiseren dat helaas ook de buitenlucht hier in Leiden voortdurend aan dezelfde verslechterende veranderingen onderhevig is. Er leven immers rondom deze kerk nog ongeveer 100.000 andere Leidenaars, die bij elkaar zo'n 40.000 liter per minuut uitademen. Maar de samenstelling van uw Leidse buitenlucht wordt geregeld ook nog beïnvloed door Den Haag dat slechts 10 à 20 km hiervandaan ligt. Het is, daarover nog dieper nadenkend, ook statistisch gezien niet uitgesloten dat u zo af en toe, zonder het overigens te merken, een koolzuurgasmolecule inademt dat onlangs uitgeademd werd door niemand minder dan Hare Majesteit de Koningin!

Het is echter allemaal nog veel erger, want koolzuurgas, het belangrijkste broeikasgas, komt natuurlijk niet alleen voortdurend uit alle mensen en vele andere organismen in de atmosfeer terecht. Er zijn ook veel andere vervuilers!

De enige activiteit die het gevaarlijke koolzuurgas op grote schaal weer uit de atmosfeer verwijdert en er tegelijkertijd zuurstof aan toevoegt is de fotosynthese door groene plantaardige organismen, waarbij in uw buurt met name de

bomen met hun grote vertakte bladerkruinen genoemd moeten worden. Daarbij dienen we te bedenken dat dit uiterst belangrijke herstelproces alleen overdag kan plaatsvinden, doordat het zijn benodigde energie aan het zonlicht ontleent, en dat dit in onze streken dus in de zomer zeer veel meer oplevert dan in de winter. Daar komt nog bij dat de meeste loofbomen bij ons in de winter ook nog al hun fotosynthetiserende bladeren verliezen. Slechts enkele brave soorten, zoals hulst en laurierkers, blijven het hele jaar groen. Dit voortreffelijke groenblijven geldt merkwaardigerwijze ook voor de meeste coniferen, want daarvan worden slechts enkele soorten, zoals lariks en moerascipres, 's winters kaal. In de winter gaan bij ons de meeste coniferen dus met de fotosynthese door, zij het op een laag pitje (lage temperatuur, korte dag). Waarom worden deze bewonderenswaardige doorzetters eigenlijk nooit langs straten geplant en wel vaak in plantsoenen, parken en tuinen?

Ons Hollandse landschap bestaat voornamelijk uit uitgestrekte weilanden met koeien, schapen, sloten en kanalen en uit onafzienbare in het voorjaar veelkleurige bollenvelden. Maar bossen komen er niet voor. Het is daarom van belang om te beseffen dat in dit mooie en weidse landschap de steden de belangrijke bossenrol vervullen. Zij zijn onze bossen! Ze staan immers allemaal vol met bomen langs straten, op pleinen, in plantsoenen en parken, in voor- en achtertuinen en zelfs wel eens in geveltuintjes. Ik schat dat er in Leiden zeker wel enkele tienduizenden bomen staan en in Amsterdam (waar ik woon) misschien wel honderdduizenden.

Al deze bomen zijn in de steden echter niet geplant met het doel het bedreigende broeikaseffect te bestrijden. Nee, deze prachtige en indrukwekkende beplanting is er gekomen door een onbewust gevoel binnen in ons. Wij houden er gewoon van om ons met planten te omringen. Pas dan voelen we ons in de steden met al hun stenen straten, gebouwen en huizen op ons gemak. En deze puur menselijke emotie initieerde niet alleen buitenshuis de dure gemeenschappelijke stedelijke groenvoorziening met bomen, struiken, grasmatten en bloemperken. Dit gevoel doet ons ook zo mogelijk eigen tuinen wensen en heeft ons er zelfs toe gebracht om eveneens binnenshuis op de vensterbanken en op het terras of het balkon planten te koesteren. Dat eigenaardige en voor onze soort karakteristieke gevoel hebben we geërfd van onze verre voorouders, die miljoenen jaren lang in warme oorden de hele dag buiten in de toen nog onbedorven natuur tussen planten en in bossen langs waterstromen leefden.

Daar komt nog iets buitengewoon aardigs bij. Onze voorvaders leefden, geologisch gesproken niet zo lang geleden, nog in het wild en gingen er gezamenlijk en met hun oudste zonen dagelijks op uit om te jagen, hout te hakken of in bomen klimmend kokosnoten en andere vruchten te verzamelen. Onze voormoeders met een baby op de rug, bereidden het eten, vervaardigden simpele kleren en hielden de

een stedelijke omgeving

kleine kinderen in de gaten. Zij zorgden ook voor de gezelligheid van het hele gezin als de mannen thuiskwamen. Onze oergevoelens van 'gezelligheid' en 'thuis' stammen namelijk ook uit die lang vervlogen tijd.

De dames zorgen nog steeds exclusief voor de binnenhuisbeplanting. Ik ken geen mannen die die taak (vrijwillig) verrichten. Dat is dus van oudsher geërfd typisch 'vrouwenwerk'. Iedereen vindt daarentegen nog steeds het uithuizige planten, snoeien en kappen van straat- en andere bomen in ons stedelijk leefmilieu typisch, en dus ook geërfd, 'mannenwerk'. Ik heb dat nog nooit door vrouwen zien doen, hoewel zij veelal wel tot de grootste voorstanders van de stedelijke boombeplanting behoren.

Nog een conclusie: hoewel u zich dat wellicht niet bewust was bent u toch allen ook gedreven door de geschetste oergevoelens vandaag naar de inhuldiging van dit prijzenswaardige Leidse bomenboek gekomen!

Onze stedenbossen vertonen met een overstelpende soortenrijkdom een treffende overeenkomst met de tropische regenwouden. Allerlei boomsoorten groeien daar van nature door elkaar. Volgens dit nieuwe boek staan er in de Leidse buurt verscheidene Europese bomen zoals de iep en de els, maar daarnaast ook o.a. de vleugelnoot uit de Kaukasus, de Atlasceder uit het Noord-Afrikaanse Atlasgebergte, de 'apentreiter' (*Araucaria*) uit het Andesgebergte in Zuid-Amerika, de ginkgo en de metasequoia uit China, en de Japanse kers. Ik vermoed dat wanneer het onderzoek wordt voortgezet (en daar is reeds mee begonnen) er nog veel meer verrassende vondsten gedaan zullen worden. Ik heb die ervaring in Amsterdam opgedaan waar ik bijvoorbeeld moerbeien ben

tegengekomen, maar tevens, tot mijn stomme verbazing, eucalyptussen (een keer één die boven de huizen uitstak en vruchten droeg), amandelbomen met amandelen, olijfboompjes met olijven, zelfs bloeiende mimosa en twee soorten palmen. Vaak staan dergelijke subtropische bomen op beschutte plekken voor naar het zuiden gerichte gevels. Hierbij is natuurlijk van groot belang dat in de steden de temperatuur 's winters steeds enkele graden hoger is dan daarbuiten. Het stadsbos is door de activiteiten van de bewoners dus in feite een wereldomvattend 'arboretum' geworden! Iets dergelijks geldt trouwens tegenwoordig ook voor de stedelijke mensenpopulatie!

Er zijn personen die ons bomenliefhebbers wel eens op strenge en verwijtende toon meedelen dat men in onze steden vanzelfsprekend uitsluitend inheemse bomen zou dienen te planten. Zou zo iemand (u kunt het hen eens heel voorzichtig vragen) nooit sinaasappels, mandarijnen, pinda's of aardappels eten, of koffie, thee, chocolademelk of cola drinken, of bij het bereiden van het eten peper, kaneel, vanille, gember, nootmuskaat of olijfolie gebruiken?

Ten slotte nog een opmerking over het vandaag gepresenteerde boek. Daarin worden 25 boomtypen op uitzonderlijk grondige wijze besproken. Ik heb nogal wat bomenboeken, maar geen ervan geeft over de betreffende soorten zo'n veelzijdige informatie. Het Leidse boek is daardoor een naslagwerk geworden waar niet alleen stadgenoten maar ook bomenliefhebbers uit andere plaatsen beslist profijt van kunnen trekken. Ik hoop daarom dat de auteurs gewoon stug doorgaan. Ik zie al met verlangen uit naar het volgende deel!

foto: Frank Moens

DE JUISTE ZORG VOOR BOMEN

VAN JAARVELD / VAN SCHERPENZEEL
BOOMTOTAALZORG

Overeind 42, 3998 JB SCHALKWIJK
Telefoon: (030) 601 18 80
Fax: (030) 601 23 66
www.boomtotaalzorg.nl

DAT GROEIT!

Wie goed zorgt voor groei, groeit uit tot marktleider.
Met veel passie voor het vak heeft de Nationale Bomenbank zich gespecialiseerd in boomverplanting, boomverzorging en onderzoek. Een specialisme dat heeft geleid tot een vooraanstaande positie in de markt. Werken voor overheidsinstanties, projectontwikkelaars, woningbouwverenigingen en particulieren betekent een zeer afwisselende uitdaging, telkens weer.

MEEGROEIEN?

Wij zoeken vijf specialisten (m/v) die net zo veel liefde voor het vak hebben:

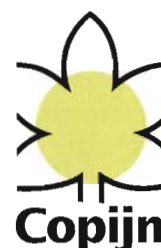
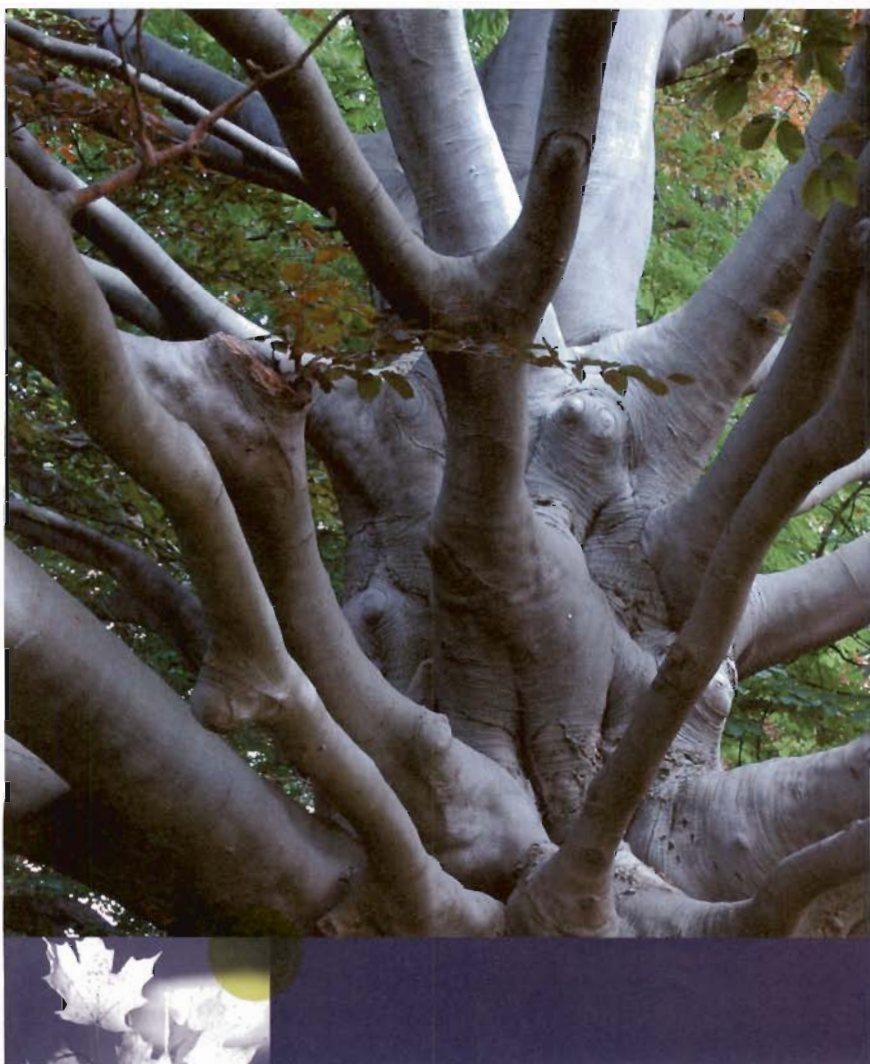
- Boomverzorgers
- Boomveiligheidscontroleur
- Calculator
- Werkvoorbereider
- Leerling boomverzorgers

Weten wat het inhoudt, die nieuwe baan?
Kijk dan op www.nationalebomenbank.nl en/of mail je C.V. naar dhr. P.J. de Winter (info@nationalebomenbank.nl)

NATIONALE BOMENBANK
Boomverplanting • Boomverzorging • Onderzoek

Postbus 4
2970 AA Biezenhoofd (ZH)
www.nationalebomenbank.nl
info@nationalebomenbank.nl

TUIN- EN
LANDSCHAPSARCHITECTEN

BOOMSPECIALISTEN
EN REALISATIE

Copijn is een toonaangevend bedrijf voor ontwerp, advies en realisatie van bijzondere groenprojecten.

De boomspecialisten bij Copijn zorgen voor een goede conditie van uw bomen.

WWW.COPIJN.NL

Het Deventer Bomenboek

Frank Moens

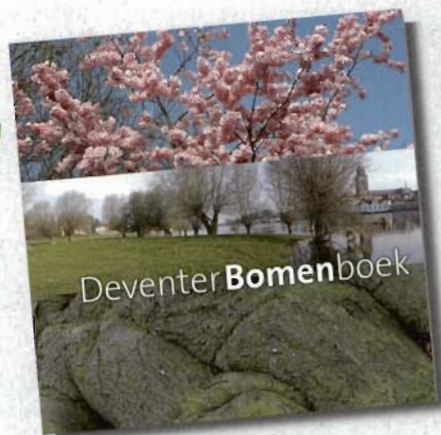
Een van de oudere organisaties in ons land die zich lokaal inspant voor bescherming van bomen is de Deventer Bomenstichting. Pieter Parmentier is bestuurslid van deze stichting en heeft meegewerkt aan de totstandkoming van een bijzonder boek over de Deventer bomen. Hij beschrijft in het kort het ontstaansproces en het fraaie resultaat. Met de opbrengst worden nieuwe bomen aangeplant.

"Veel mensen blijken een band met bomen te hebben.

Toen de Deventer Bomenstichting (DBS) in 2006 een oproep deed in de krant, ontvingen we een heleboel reacties. Een deel van die verhalen is in dit boek terug te vinden; leuke verhalen maar ook tragische.

Dat veel mensen een band met bomen hebben, was voor ons een van de redenen om aan het Deventer Bomenboek te beginnen. We wilden laten zien hoe belangrijk bomen voor de samenleving zijn, vanwege de beleving en zeker ook voor de volksgezondheid en het klimaat.

Toen de DBS in 1990 werd opgericht, stond het klimaat nog niet zo in de belangstelling als nu, maar dat bomen

een belangrijke rol spelen in bijvoorbeeld zuurstofproductie, fijnstof- en CO₂-opname, waterberging, dat ze onmisbaar zijn in de ecologische keten en ons schaduw bezorgen, dat was natuurlijk al bekend.

In 2005 zijn alle behoudwaardige bomen in de gemeente Deventer geïnventariseerd dankzij de inzet van veel vrijwilligers. We ontdekten dat de gemeente rijk is aan mooie bomen en dat bijna niemand dat weet! Dus willen we met dit boek zoveel mogelijk mensen bereiken. Maar dan moet het wel aantrekkelijk zijn, informatief en betaalbaar. Dankzij diverse sponsors zijn wij daarin geslaagd en is de prijs laag gebleven. Door de medewerking van de Deventenaren Arno ten Hoeve voor het ontwerp en Sjon Heijenga, expert in het fotograferen van bomen, is het naar onze mening ook mooi geworden. En informatief? Tja, dat kunt u zelf het beste beoordelen.

De vrijwilligers van de DBS werkgroep, die er twee jaar aan hebben gewerkt, kijken er met plezier op terug en weten dat het Deventer Bomenboek een kleine maar fijne bijdrage is aan de leefbaarheid van onze wereld."

Bestel het Deventer Bomenboek

U kunt het fotoboek bestellen. Het telt 144 pagina's, is 23 x 23 cm groot, staat boordevol fraaie kleurenfoto's, mooie kindertekeningen en soms aangrijpende verhalen.

Stuur nevenstaande bon aan de Deventer Bomenstichting, Graaf van Burenstraat 46, 7411 RX Deventer en maak gelijktijdig € 19,- (inclusief verzendkosten) over op rekening 4720317 ten name van de Deventer Bomenstichting. Het boek wordt u toegezonden na ontvangst van uw bijdrage.

Met de aanschaf stelt u de DBS in staat om meer bomen te planten!

Ik bestel hierbij ex. van het Deventer Bomenboek

naam:

adres:

postcode: woonplaats:

telefoon:

Het verschuldigde bedrag heb ik overgemaakt op rekening 4720317 t.n.v. Deventer Bomenstichting.

datum: handtekening:

Stuur de bon naar Graaf van Burenstraat 46, 7411 RX Deventer

Meer waar voor uw geld!

Frank Moens

U draagt jaarlijks financieel bij aan het werk van de Bomenstichting. U geeft daarmee geld aan een organisatie zonder winstoogmerk, ook wel non-profit organisatie genoemd. Stichtingen zoals de Bomenstichting dragen bij aan het algemeen nut van de samenleving. Die mening deelt de overheid ook en daarom komt ze mensen die deze initiatieven ondersteunen tegemoet via de fiscus. Dit houdt in dat vanaf een bepaald bedrag donaties, giften of schenkingen aftrekbaar zijn van het bedrag waarover belasting moet worden betaald. In het kort betekent het dat u als gever meer geld weggeeft dan dat het u in werkelijkheid kost.

De Bomenstichting ontvangt jaarlijks één of meer legaten, erfenissen. De bedragen, die soms aanzienlijk zijn, worden ons toebedeeld via een testament. Uiteraard zijn wij daar zeer dankbaar voor, maar het is jammer dat we die dankbaarheid niet meer kunnen overbrengen aan de gever. Bovendien is het ook jammer dat de gever niet weet wat er met zijn of haar bijdrage gebeurt.

Daarom vragen wij in dit artikel aandacht voor het schenken bij leven - met de warme hand - en hebben we enkele voorbeelden voor u op een rij gezet. Wellicht brengt het u op nieuwe gedachten. De Bomenstichting is uiteraard graag bereid mee te denken en u nader te informeren.

De fiscus hanteert twee normen:

1. eenmalige schenking, waaronder ook giften en donaties vallen.
2. periodieke schenking, vastgelegd voor vijf jaar in een notariële akte.

Eenmalige schenking

Met een eenmalige schenking, gift of donatie aan de Bomenstichting draagt u rechtstreeks bij aan de boombeschermende activiteiten. Stel u schenkt eenmalig een flink bedrag van € 1.000. Het totaal aan inkomen dat u en uw partner samen hebben, het drempelinkomen, is € 42.500. Vanaf 1% van het drempelinkomen is een gift pas aftrekbaar, dus vanaf € 425,-. U mag dan € 575 ($€ 1000 - € 425$) aftrekken. Volgens het geldende percentage van 42% bij genoemd inkomen bespaart de schenker € 241,50 (42% van € 575). De gift kost u dus

netto € 758,50, terwijl de Bomenstichting € 1000 krijgt.

Als u van plan bent twee jaar achtereen dit bedrag te schenken dan is het voordelig dit in één jaar over te maken. Door bijvoorbeeld het eerste bedrag in januari over te maken en het tweede bedrag datzelfde jaar in december, kunt u beide bedragen in de aangifte voor het betreffende jaar opvoeren. Het voordeel is dat het drempelbedrag maar één keer in mindering hoeft te worden gebracht. Het rekensommetje levert een voordeel op van € 661,50 ($€ 2000 - € 425 = 1575$ en daarvan $42\% = € 661,50$) in tegenstelling tot een totaal van € 483 ($2 \times € 241,50$) als u de schenking over twee kalenderjaren verdeelt.

Periodiek schenking

Bij een periodieke schenking schenkt u vijf jaar achtereenvolgend een vast bedrag. Dit moet u laten vastleggen bij een notaris. Als het bedrag jaarlijks hoger is dan € 125 dan neemt de Bomenstichting de kosten voor het opstellen van de akte voor haar rekening. Het fiscale voordeel is dat u bij de aangifte geen rekening hoeft te houden met het drempelinkomen. Het gehele bedrag is aftrekbaar. Als u bijvoorbeeld jaarlijks € 150 schenkt, dan bespaart u € 63 (42% van € 150) en kost het u € 87. Na vijf jaar heeft u de organisatie € 750 betaald. Maar het heeft u € 435 gekost.

De Bomenstichting heeft een aanmeldformulier voor periodieke schenkingen beschikbaar. U kunt het van de website www.bomenstichting.nl downloaden, maar u kunt het op verzoek uiteraard ook per post toegezonden krijgen.

Hoger inkomen geeft meer voordeel
Aangezien de tegemoetkoming van de belasting is gebaseerd op de schijven-tarieven kan het maximale voordeel oplopen tot 52% bij inkomens hoger dan € 52.228 (in 2006). Dit geldt zowel voor eenmalige als voor periodieke schenkingen.

Het verborgen Leven van bomen

Levensloop, functie en betekenis

Oorspr. titel: The secret Life of Trees - How they Live and Why they Matter
Colin Tudge
Uitgeverij Het Spectrum 2006
ISBN 90-274-8468-6
Prijs: € 24,95

Hoe meer je te weten komt over bomen hoe meer je je ervan bewust wordt dat jouw bomenkennis nooit compleet zal zijn. Dat is ook een vervelend aspect van het lezen van het boek 'Het verborgen leven van bomen'. In ruim 500 pagina's slaagt Colin Tudge er in om zo ongeveer alle aspecten in beeld te brengen van bomen, hoe ingewikkeld dat ook is. Hij doet dat bovendien op een zeer enthousiasmerende manier.

Het verborgen leven van bomen beschrijft hoe bomen leven, groeien en zich voortplanten ook hoe zij onderling communiceren, samenwerken of strijd leveren. Het beschrijft waar ze vandaan komen en hoe ze weten wanneer de zon ondergaat. Ook gaat het boek in op het gebruik dat de mens maakt van bomen en hoe belangrijk bomen zijn voor onze maatschappij en overleving. De relatie tussen mensen en bomen is een rode draad in het boek.

Het boek heeft vier hoofdstukken, waarvan de eerste luidt 'Wat is een boom?' De eerste paragraaf heet 'Simpele vragen met ingewikkelde antwoorden'. Dat geeft aan hoe Tudge tewerk gaat, zeer grondig. Zo geeft het boek een uitvoerige beschrijving van heel veel boomsoorten, aan de hand van anekdotes en wetenswaardigheden. Ook hun betekenis voor de mens, maar ook voor andere organismen komt helder naar voren.

Colin Tudge studeerde zoölogie in Cambridge. Als wetenschapsjournalist heeft hij veel geschreven over milieu-onderwerpen. Dat is ook te merken, milieuaspecten zoals erosie, biodiversiteit maar ook sociaal-culturele voordelen worden duidelijk belicht. Het interessante van het boek is dat de schrijver ook ingaat op nieuwe toepassingen voor bomen. Zo worden zeer aansprekende voorbeelden genoemd van agroforestry, geïntegreerde bos- en landbouw, die een duidelijk antwoord geven op hedendaagse vragen naar duurzame landbouw. Tudge verwoordt dit als 'De tandem van bossen en boeren: de belofte van de agroforestry.'

'Het verborgen leven van bomen' is een fantastisch standaardwerk. Het is typisch een boek om eerst door te lezen om het daarna steeds weer opnieuw op te slaan. Het doorlezen is een energievretende bezigheid omdat werkelijk iedere bladzijde bulkt van de informatie. Colin Tudge weet echter zeer pakkend te schrijven en zeer aansprekende voorbeelden aan te dragen.

Plantenvademecum voor tuin, park en landschap

Arie Koster
uitg: Fontaine uitgevers
Boek met gratis cd-rom
ISBN 978.90.5956.172.4
Prijs € 34,90

Met het Plantenvademecum heeft Arie Koster een goede opvolger van het Vademecum wilde planten geschreven. En het is meer dan dat.

Het kunnen benoemen van planten is volgens Koster het alfabet voor iedere vorm van groen- en natuurbeheer. In het boek ligt het zwaartepunt dan ook weer bij een overzicht van 1500 planten. Centraal staat de betekenis van onze groene omgeving voor onze huidige maatschappij. Bij 1200 van de 1500 beschreven plantensoorten heeft Koster op basis van eigen waarneming bezoek van insecten vastgesteld. De helft hiervan is inheems, de andere helft kan gerekend worden tot de tuin- en parkplanten. Het boek besteedt speciale aandacht aan de honingbij. Door imkers wordt het boek ook al het Drachtplantenboek genoemd. De honingbij wordt door Koster gebruikt als metafoor voor de afhankelijkheid van de mens ten opzichte van de natuur. In onze hedendaagse maatschappij lijken we steeds minder afhankelijk van planten maar niets is minder waar. De aandacht voor de honingbij is niet alleen gerechtvaardigd vanwege het economische nut maar ook op grond van de beleevingsaspecten die insecten met zich mee brengen.

Koster is ervan overtuigd dat het verhogen van de beleevingswaarde van onze parken en buitenruimte onlosmakelijk verbonden is met een meer ecologisch beheer. Het Plantenvademecum biedt zowel professionele groenbeheerders als tuinliefhebbers een goed gevulde gereedschapskist om (nieuwe) pogingen hiertoe te wagen. Niet slechts om planten te kunnen herkennen maar vooral ook om vervolgens uitspraken te kunnen doen over de abiotische en biotische omstandigheden. Spontane plantengroei (inheems of exotisch) zegt immers veel over de hoedanigheid van de bodem en het gebruik van het terrein. Van grote toegevoegde waarde is de cd-rom. Met de 130 zoektermen kan snel en zeer specifiek geselecteerd worden op fauna (insecten), kleur, beheer, milieu, planttype en nog veel meer. De cd-rom wordt geïllustreerd door 600 kwaliteitsfoto's en kan bij uitstek ook gebruikt worden voor de te nemen beheersmaatregelen.

Het boek met de cd-rom is een aanbeveling voor iedereen die meer uit zijn tuin of omgeving wil halen, maar ook voor iedereen die zich meer bewust wil worden van natuurlijke processen in onze ogenschijnlijk cultureel leefomgeving.

Recensies zijn geschreven door Annemiek van Loon

Gleditsia,
een stekelige schoonheid

De *Gleditsia triacanthos*, de valse Christusdoorn, vertoont op het eerste gezicht veel gelijkenis met een andere boom met 'vals' in de naam: de valse acacia. Beide boomsoorten vallen onder de familie van de vlinderbloemigen, waartoe ook onze prinsessenboontjes en kapucijners behoren. Een duidelijk uiterlijk kenmerk is dan ook de peulvrucht die na de bloei ontstaat. De valse Christusdoorn heeft niets te maken met de echte Christusdoorn, vandaar het woord vals. De echte Christusdoorn is *Paliuris spina-Christi*, een ongeveer vijf meter hoge gedoornde struik uit Zuid-Europa behorend tot de vuilboomachtigen. De Christusdoorn kennen we ook als kamerplant en heet *Euphorbia milii*. Deze heeft weliswaar ook de nodige venijnige stekels, maar is een wolfsmelkachtige en heeft niets van doen met de vorige twee soorten. De *Gleditsia* is een fraaie, fijn bebladerde loofboom. Pas in mei verschijnt het enkel- en dubbelgeveerde, lichtgroene blad. Dubbelgeveerd betekent dat blaadjes pas aan de zijnerf van het eigenlijke blad zijn gevormd. Deze bladvorm is redelijk uniek bij bomen in ons land. De bloei valt tegen. Kleine, groenwitte eenslachtige bloemen hangen in trosjes aan de takken en vallen nauwelijks op tussen het jonge blad. Het resultaat van de bloei is des te opvallender: peulvruchten, die tot veertig centimeter groot kunnen worden. Naarmate ze rijpen treedt er een spiraalvormige draaiing op en kleuren ze donkerbruin.

Naam en herkomst

De *Gleditsia* is vernoemd naar Johann Gottlieb Gleditsch (1714-1786), directeur van de Berlijnse botanische tuin van 1731 tot 1735 en vriend en bewonderaar van Linnaeus. De soort is inheems in het centrum van Noord-Amerika, Afrika en Azië. De valse Christusdoorn kan onder gunstige omstandigheden 30 m hoog en meer dan 100 jaar oud worden. De oudere twijgen hebben scherpe, vertakte doorns, sommige groeiend als drietand, vandaar de naam '*triacanthos*'. In zijn natuurlijke omgeving is hij, samen met eiken, essen en esdoorns, een pionierplant; dat wil zeggen dat hij geen hoge eisen aan de bodem

stelt en snel groeit. In ons land groeit de boom vooral snel op rijke grond en maakt dan lange scheuten. Door de snelle groei hebben de scheuten soms onvoldoende stevigheid en zijn daardoor bij harde wind gevoelig voor takbreuk. Hij is winterhard, maar kan vanwege die snelle groei en ook door het lange doorgroeien zich onvoldoende voorbereiden op de winter en daardoor soms vorstschade oplopen.

Gebruik

De oorspronkelijke bewoners van Noord-Amerika gebruikten het harde en duurzame hout voor bogen, brandhout en hekwerk. Van bloemen en zaden maakte men een pap om aan voedsel een zoete smaak te geven. Als boom is *Gleditsia triacanthos* vooral geschikt voor parken, lanen en straten. In een grote tuin misstaat hij ook zeker niet. Wel kunnen de gemeen scherpe doorns problemen geven. Er bestaan overigens ook enkele variëteiten zonder doorns. Hier volgt een kort overzicht van leverbare soorten. Met doorns zijn aan te bevelen *Gleditsia* 'Imperial', met prachtige gele herfstkleur en weinig peulen, *Gleditsia* 'Rubylace', maximaal acht meter hoog, met blad dat eerst bruinrood is, later donkergroen en in het najaar bronskleurig. *Gleditsia* 'Elegantissima' heeft donkergroen, in het najaar geel verkleurend blad, veel doornen en sikkelvormige peulen. Doornloze soorten zijn: *Gleditsia* 'Skyline' met frisgroen blad en een gele herfstkleur, *Gleditsia* 'Sunburst' met jong helgeel blad dat naar groen verkleurt en *Gleditsia inermis*, het doornloze evenbeeld van *Gleditsia triacanthos*.

Monumentaal

In ons land zijn maar een stuk of tien volgroeide monumentale bomen. De op een na grootste staat in Arnhem aan de Bakenbergseweg tegenover nummer 50, met een hoogte van ruim 25 meter en een stamomtrek van bijna drie meter. Net een maatje groter is de *Gleditsia* in de voormalige pastorietaan in Warffum. In het zuidelijke deel van het land vindt u mooie exemplaren in onder andere de afgesloten tuin van de bisschop, Veemarktstraat 46 in Breda en een rijtje honderdjarigen bij Karmelweg 2 in Hulst, Zeeuws-Vlaanderen.

foto: Roelof Jan Koops

Overladen met grote peulen is de valse Christusdoorn een opvallende verschijning. Dit is de doornloze, natuurlijke variëteit *Gleditsia triacanthos* f. *inermis*.

foto: Celeste Koen

De valse Christusdoorn heeft gemene doorns die wel 10 cm lang kunnen worden. De boom is in staat om ook op oudere takken en op de stam nieuwe doorns te vormen. De groene zijn van dit jaar, de bruine van voorgaande jaren (zie ook de foto op de linker bladzijde).

De bloeiwijze is in tegenstelling tot de vruchten (foto op de omslag) nauwelijks opvallend en niet meer dan 2 cm groot.

Gebundelde daadkracht in

Susan Boonman

In de stad Utrecht, maar ook in de provincie Utrecht, worden krachten gebundeld om zoveel mogelijk bomen te behouden en ze in de schijnwerpers te zetten. Regio-coördinator Patrice Dijkman coördineert en ondersteunt de activiteiten op regionaal niveau, maar zit lokaal zeker niet stil.

"Om een actie te voeren is daadkracht nodig", stelt Patrice. "Die hebben we met alle vrijwilligers in de regio de afgelopen maanden zeker ingezet. Sinds ik bij de Bomenstichting actief ben hoor ik geruchten over de afschaffing van de kapvergunningprocedure in Nederland. Toen ik hoorde dat onze plaatselijke Groenlinks wethouder een besluit aan de gemeenteraad ter goedkeuring voorlegde met de bedrieglijke titel 'Kapverbod ingevoerd voor waardevolle bomen', kwam dit gerucht ineens erg dichtbij. Het besluit zou namelijk de afschaffing van de kapverordening betekenen, zonder dat er voor het merendeel van de bomen beschermend beleid in de plaats zou komen."

Tijd voor actie! Patrice zag een mooie taak voor de boombeschermers en contactpersonen van de Bomenstichting in Utrecht. Ze stuurde hen een oproep om in te spreken in de raadsvergadering van de betreffende raadscommissie. En dat loonde. Onder meer Trudie Jongkind, coördinator van het Platform van Utrechtse Natuur- en Milieuorganisaties (PLU) en deelgenoot van het netwerk van de Bomenstichting, liet Patrice weten dat het onderwerp haar volle aandacht had. Zij alarmeerde en informeerde de raadsleden via een brief. Ook probeerde ze in een gesprek met de wethouder het belang van overleg met de Utrechtse Natuur- en Milieugroepen en het belang van het ontwikkelen van een goed bomenbeleid onder de aandacht te brengen. Tijdens de vergadering van de raadscommissie waren er zo'n twintig mensen aanwezig. Allemaal insprekers, burgers en vertegenwoordigers van verschillende Natuur- en Milieuorganisaties en de Wijkraad Oost. "Een bemoedigend aantal", licht Patrice toe, "maar toch was het spannend, want je weet vooraf niet hoe het afloopt. Bovendien weet ik van eerdere acties dat de raadsleden erg gevoelig bleken voor de fysieke aanwezigheid van mensen op de publieke tribune."

De dag voor de raadsvergadering is er vanuit de Bomenstichting nog een brandbrief aan de wethouder verstuurd. In deze brief liet de Bomenstichting weten dat zij niet door de gemeente is geconsulteerd in het voortraject en dat de naam van de Bomenstichting misbruikt werd in het persbericht van de gemeente. De suggestie dat de lijst van beschermde bomen voldoende bescherming biedt, omdat de criteria van de Bomenstichting afkomstig zijn, is namelijk onjuist. Deze criteria zijn opgesteld voor een ander doel. Namelijk om bijzondere bomen binnen een vergunningstelsel een extra bescherming te geven. Enkele maanden eerder was dit al gemeld tijdens een informeel overleg met ambtenaren, maar kennelijk was de betekenis hiervan onvoldoende doorgedrongen.

Hoe is het afgelopen?

"In mijn inspraakreactie heb ik een deel van de brandbrief aan de raadsleden voorgelezen. Wat volgde was een zitting van zo'n drie uur waarin de wethouder diep door het stof ging. Uiteindelijk kon hij niet anders dan zijn voorstel intrekken. Hij zegde toe dat er in nauwe samenspraak met lokale belangengroepen een nieuw boombeleid ontwikkeld zou worden, in de vorm van een boomstructuurvisie", vertelt Patrice tevreden. Begin april was de eerste bijeenkomst en de tweede volgt binnenkort. De verwachting is dat de boomstructuurvisie in het najaar van 2007 afgerond kan worden en daarna bestuurlijk in behandeling wordt genomen. "Ik houd het in de gaten, samen met het PLU", zegt Patrice standvastig.

Patrice Dijkman

Mailactie overtuigt politiek

Kapbeleid Giesberts in duigen

De Bomenwethouder Giesberts lijdt een pijnlijke nederlaag. De politiek zegt nee tegen zijn plannen om de kapvergunning te vervangen door een beperkte lijst met beschermde bomen.

...kappen wordt
...er en goedkoper

'Mensen voor bomen'

In deze reeks laten we contactpersonen aan het woord. Hierbij komt de verscheidenheid van invulling van het contactpersoonschap van de Bomenstichting aan bod. Laat u hierdoor inspireren en bepaal dan wat u zelf wellicht als contactpersoon zou kunnen bijdragen.

Heeft u interesse?

Meer informatie is te vinden op onze website www.bomenstichting.nl > lokale activiteiten. Daar vindt u ook een overzicht van gemeenten waar inmiddels een vertegenwoordiger van de Bomenstichting actief is.

U kunt ook bellen met projectmedewerker Edwin Koot: 030-2303510 (9-13 uur) of een e-mail sturen naar: info@bomenstichting.nl

Hoe heb je deze actie aangepakt?

"In deze actie heb ik contact gezocht met andere vrijwilligers en boombeschermers in Utrecht. Ik heb gekeken naar wat zij deden en onderzocht wat ik nog zou kunnen bijdragen. De samenwerking met de Bomenstichting was ook prettig. Want dankzij hun stellingname kon ik een duidelijk geluid in de raad laten horen.

Met actievoeren gaat het erom dat je zoveel mogelijk mensen kan mobiliseren en op de verschillende niveaus doet wat je kan. Je moet zorgen dat je aan tafel komt bij de bestuurders van de stad, de wethouder in dit geval. Dat je in overleg komt met gemeentelijke beleidsmakers. Maar ook dat de raad via e-mail en inspraakreacties ziet dat het voorstel niet gedragen wordt door de burgers van de stad. Uiteindelijk heeft de gemeenteraad, als vertegenwoordiger van de burgers, het voor het zeggen", legt Patrice uit.

Wat is je reden geweest om je actief in te zetten voor bomen?

"De kiem voor mijn belangstelling voor bomen is een aantal jaren geleden gelegd, toen ik onder leiding van Staatsbosbeheer een stuk bos heb helpen vrijmaken van jonge berkenbomen. De berken verstikten een groep jeneverbesen. De jeneverbes is beschermd en kreeg door onze interventie weer ruimte om te groeien. Aan het einde van de twee dagen hebben we toen ook gezamenlijk een grote boom met de hand omgezaagd. Dat was voor mij een indrukwekkende gebeurtenis. Ik werd me toen voor het eerst bewust van de imposantheid van een boom. Achteraf is het jammer dat het ten koste is gegaan van deze boom", vertelt Patrice spijtig.

Waar streef je naar in de (nabije) toekomst?

"Ik vind het leuk als we meer samenwerken en samendoen in de regio Utrecht. Het voordeel van samenwerking blijkt ook duidelijk uit het verloop van onze actie in Utrecht. Daarnaast zijn er ideeën om natuuractiviteiten voor scholen te stimuleren en een boek te maken. Mijn rol is het coördineren en ondersteunen van deze activiteiten. Goede samenwerking inspireert mij. Als organisatieadviseur help ik mijn klanten met behulp van participatieve werkwijzen beleid te ontwikkelen dat organisatiebreed gedragen wordt". Tot slot vertelt ze enthousiast over de eerste regiobijeenkomst die ze in maart dit jaar in Utrecht gehouden heeft: "Het doel van de bijeenkomst was kennismaking en het bespreken van een aantal praktijksituaties. Ik vond de kennismaking erg leuk en nuttig, de aanwezigen ook. Dit jaar komt er een tweede bijeenkomst waarin we kijken welke activiteiten we op willen pakken en hoe we elkaar kunnen versterken. Wat mij betreft staan de wensen en behoeften van de vrijwilligers centraal. Ik sta open voor suggesties."

Voor meer informatie: www.patricedijkman.nl

Blij

Daar word je blij van. Indrukwekkende oude bomen in 'Monumentale Bomen in Europa'. Bomen die al dertig mensengeneraties oud zijn, waar men trots op is en zorgzaam mee omgaat. Blij dat het symposium 'Bomen een bron van inspiratie bij het bouwen' honderddertig belangstellenden trekt. Zoveel. Een compliment voor de organiserende Bomenstichting.

Even over dat symposium.

De directeur van de Bomenstichting toont tien van de vele projecten waar mooie bomen zijn gespaard en op een goede wijze in nieuwbouwprojecten zijn opgenomen.

De groenbaas uit Apeldoorn, de enige gemeente in ons land die nog een eigen groendienst heeft, laat zien met welke technische voorzieningen bomen in een stenen omgeving kunnen groeien. Daar hebben ze nog groenkennis, zijn enthousiast en hebben een groenminnend gemeentebestuur. Een onderzoeker van de Wageningen Universiteit vertelt over het onderzoek naar de houding van burgers ten aanzien van bomen in de stad. Klachten over bomen en initiatieven voor het behoud van bomen zijn toegenomen.

Een landschapsarchitect vertelt dat zijn bureau bomen vooral ziet als stedenbouwkundige structuren. Mooie plaatjes van mooie bomen, ingepast in mooie plannen. Hij vertelt wat zijn bureau in Sjanghai en Dubai doet.

Ten slotte een projectontwikkelaar.

Begrijpelijk dat zo'n spreker later komt en de voorgaande sprekers niet meemaakt. Hij had de sprekerslijst tevoren gezien, louter groen. Ook had hij de deelnemerslijst even ingezien. Niks te ontwikkelen, enkel groene bomenzotten, die eens met zichzelf aan de slag zouden moeten.

Al snel bleek dat de aanwezigen niet van sprekers wereld waren. Ze werden 'jullie'. Jullie moeten niet voor iedere boom vechten, jullie moeten je gemeentebestuur goed - bespelen.

Bomen kunnen soms meerwaarde opleveren, maar jullie moeten je realiseren dat bomen gewoon kostenposten zijn. Natuurlijk, in de integrale gebiedsontwikkeling horen bomen hun plaats te hebben. Wij wegen integraal af of bomen hun plaats kunnen behouden. Maken jullie je geen zorgen.

Uit recent onderzoek was trouwens gebleken, aldus de spreker, dat bomen in de woonomgeving niet goed zijn voor bewoners. Ze vinden hun woonomgeving dan wel mooi, maar daardoor blijven ze vaker thuis, met als gevolg dat ze minder bewegen. En het is jullie bekend, weinig bewegen is slecht. De zaal bleef desondanks zitten en huiverde.

Spreker had aan tien minuten genoeg voor zijn boodschap. Goed gezien van de Bomenstichting om deze ontwikkelaar op te roepen. Zijn verhaal was, ondanks de tien prima voorbeelden aan het begin van deze goede bijeenkomst, het meest leerzaam: er is nog veel te doen, er zullen nog veel gemeentebesturen bespeeld moeten worden om bomen van zelfs maar één mensengeneratie oud te krijgen en te houden. De Bomenstichting, al een mensengeneratie oud, blijft erg nodig.

Douwe van der Heij

Arbori-Arnhem Boomverzorging & Advisering
 Vredesteinsestraat 4
 6665 LG Driel
 tel : 026-47 22 718 GSM: 06 - 53 75 26 65
 fax : 026-47 23 823
 E-mail: arbori-arnhem@hetnet.nl
www.arbori-arnhem.nl

- boomverzorging
- beheerplanning
- inventarisatie
- onderzoek en advies
- taxaties

Onderzoek
Advies
Taxatie

Hoogendoorn
Boomadvies

Prins Bernhardstraat 28 • 2825 BE • Berkenwoude
 Tel: 0182 367871 • www.hoogendoornboomadvies.nl

Boomkwekerij L.B. Ruijgrok

De Hel 9a
 6668 LG Randwijk
 tel. 0488-441181
 fax. 0488-441227
 mobiel: 06-13382255
 email: boomkwekerij@lbruigrok.nl

Laan en sierbomen

Bomen met lindeluis, kastanjemineermot of bladluis? TreeGuard is het middel.
 TreeGuard is milieuvriendelijk en is gemakkelijk toe te dienen.

Amersfoortseweg 205
 3888 NM Nieuw Milligen
 gemeente Apeldoorn
 T.: 0577-456561
 F.: 0577-456532
its@poelbosbouw.nl
www.poelbosbouw.nl

tree
Guard

Lekdijk zonder bomen?

De dijk langs de Lek tussen Bergambacht en Schoonhoven zal worden verzaaid. De plannen raken 989 bomen.

De Bomenstichting heeft zich met hulp van Hoogendoorn Boomadvies uit Berkenwoude gebogen over de mogelijkheden om onnodige kap te voorkomen.

Dat de dijken verzaaid moeten worden staat buiten kijf. Uit de ervaringen met het tracé in de Gemeente Nederlek blijkt echter dat de mogelijkheden voor het behoud van bomen niet goed zijn meegenomen. Op dit tracé werd voor 850 bomen een kapvergunning aangevraagd. Bij slechts zes monumentale bomen is toegezegd dat er maatregelen worden genomen om ze te behouden. Deze zes bomen staan geregistreerd op de landelijke lijst van de Bomenstichting. In Ammerstol staat onder andere de oudste esdoorn van ons land. Deze boom van 30 meter hoog, 250 jaar oud en met een omtrek van 350 cm is vanuit de verre omtrek zichtbaar. De dijken vormen een van de weinige

plekken waar bomen tot wasdom kunnen komen omdat de grond hier draagkrachtig is. In het achterliggende veengebied zijn slechts enkele, van oudsher hoger gelegen erven geschikt om het gewicht van een oude boom te dragen. Dit maakt dat de bomen op de dijken tot ver in de Krimpenerwaard zichtbaar zijn en qua hoogte uniek zijn voor de omgeving.

De Bomenstichting zet zich in om zoveel mogelijk bomen te sparen.

Wij menen dat als boomspecialisten en landschapsarchitecten creatief civiel-technisch meedenken er veel bomen gespaard kunnen blijven zonder dat de veiligheid in het geding komt.

Tot 4 juli konden zienswijzen van belanghebbenden worden ingediend bij de provincie Zuid-Holland tegen de voorgenomen kap.

Dit is een eerste stap, waaraan de Bomenstichting met publiciteit en informatie voor de belanghebbenden bijdroeg. Tevens dienden we zelf een zienswijze in.

Dit Bomennieuws is al verschenen voordat we duidelijkheid hebben over de toekomst. Wordt dus vervolgd!

foto: Stel Verhagen

De familie Verhagen uit Bergambacht stuurde bij hun zienswijze een duidelijk bewijs van hun band met de boom mee.

WORKSHOPS BOMENVERORDENING NIEUWE STIJL

Dit najaar organiseert de Bomenstichting vier workshops. Het thema is de nieuwe boomverordening en de uitwerking daarvan in de praktijk.

De nieuwe Model-Bomenverordening 2007 van de Bomenstichting is een onmisbaar hulpmiddel voor gemeenten om kapregels aan te passen aan de huidige tijd en toch tot een maximale boombescherming te komen.

De verordening bestaat uit twee opties: een Algemeen Model en een Groene Kaart Model. Het eerste voorziet in eenvoudige regelgeving en versoepeling van het beleid. In het tweede model vindt een koppeling plaats tussen de visie van de gemeente op de boomstructuur en het werkelijke bomenbestand.

De workshops gaan in op de achterliggende gedachte die tot de ontwikkeling van de Model Bomenverordening heeft geleid.

Workshop Bomenverordening 2007 4 of 10 oktober

De samenstellers van de verordening, Edwin Koot projectleider bij de Bomenstichting en Bas Visser, juridisch raadgever Natuur Bos en Landschap, gaan in op de nieuwe verordening en hoe die toepasbaar is binnen gemeenten. Waar liggen kansen om de kwaliteit van de bescherming op peil te houden of zelfs te verbeteren?

Locatie en aanmelden

De workshops vinden plaats op een gewaardeerde locatie in het oude centrum van Utrecht, makkelijk bereikbaar per openbaar vervoer. Inschrijven kan door het daarvoor bestemde formulier te downloaden van de website van de Bomenstichting (www.bomenstichting.nl) en dit volledig ingevuld aan

Workshop Bomen op 'Groene Kaart' 7 of 13 november

De ontwikkeling van een 'Groene Kaart' is geen sinecure; wat moet er wel op en wat niet. Annemiek van Loon en Edwin Koot, projectleiders bij de Bomenstichting, laten de mogelijkheden om te komen tot een legenda de revue passeren. Begrippen als Strategie, Groene Poort, Herkenning en Verbinding vormen de leidraad.

de Bomenstichting toe te sturen of te faxen. De kosten bedragen € 350,- per persoon (inclusief syllabus en lunch). Beheerderabonnees van de Bomenstichting krijgen 20% korting. De tweede en volgende deelnemer van een organisatie krijgt eveneens een korting van 20%. Voor meer informatie: www.bomenstichting.nl

Bomengeluk in Middenbeemster

Als boom heb je het getroffen als je bij de boerderij van onze donateur Maja de Jong in Middenbeemster mag staan. Of liggen, zoals de populier die in 1990 omwaaide. Ze schrijft: "In de storm van 1990 waaide de grote populier om. We lieten hem liggen.

Hij groeit door en de schapen eten van de blaadjes. De zijtakken zijn uitgegroeid tot volledige bomen." Verder is er een pruimenboom die zoveel vrucht droeg dat hij ervan omverzakke. De boom is opgetakeld en groeit inmiddels weer gewoon verder.

Maja de Jong

U droeg bij aan betere bescherming

In mei van dit jaar vroeg de Bomenstichting aan de donateurs en aan mensen die eerder een boekje of ander artikel bestelden om een extra bijdrage.

De opbrengst van deze actie is bedoeld om te werken aan een betere juridische bescherming voor

monumentale bomen en om meer gemeenten te ondersteunen bij het verbeteren van hun bomenbeleid.

Na drie maanden staat de teller al op ca. € 14.000.

Vanzelfsprekend zijn bijdragen nog steeds welkom op onze girorekening 2108755.

In Memoriam Allrik Copijn (1938 -2007)

Op de dag waarop hij 69 zou worden, namen we met een grote groep mensen afscheid van Allrik in het Crematorium Den en Rust in Bilthoven.

Allrik was samen met zijn broer Jörn de initiator van het vakgebied boomverzorging in Nederland.

In 1968 richtten zij het bedrijf Gebroeders Copijn Boomchirurgen op in de Groenekan. Allrik was de waarnemer en de denker, hij had door zijn vele reizen veel gezien van de natuur in de wereld, hij zag de samenhang tussen de boom en zijn vaak niet natuurlijke omgeving. Vele oude bomen in Nederland en ook in Duitsland zijn

door zijn inzet behouden gebleven. Na twintig jaar werk in de boomverzorging, trok de wereld waarin de ecologische en de biologisch dynamische groeiprocessen in de landbouw zijn directe drijfveer waren. Hij werkte vele jaren voor de stichting AME, Landbouw, Mens en Ecologie in Brazilië en India.

De laatste jaren woonde Allrik met zijn vrouw Traude in Duitsland.

Wij wensen haar en hun vier kinderen veel sterkte bij het verlies van een interessant en dierbaar mens.

Utrecht, 27 juli 2007

De vele vruchten die mensen plukken van bomen zijn wel bekend. Maar er kan, culinair gezien, méér met bomen. Hieronder een herfst-recept met een boomingrediënt dat buitengewoon is.

Koken met Bomen

Sleedoornlikeur

Een prachtig recept, waarvoor je geen haast moet hebben. Aan te bevelen voor wie wil oefenen in onthaasten, de dingen nemen zoals ze komen. Het verzamelen van de sleedoornpruimpjes en het maken van de likeur is leuk om met meerdere mensen te doen. Het opdrinken van de likeur ook, en zo suggereert het originele recept ook: '... made in autumn, when the sloes are ripe, this unusual liqueur matures in time for Christmas'.

- ca. 500 g rijpe sleedoornpruimpjes
- 100 g suiker
- 850 ml inmaakbrandewijn (in het originele recept gin)
- glazen pot met deksel van ca 1,5 l inhoud, of twee kleinere

Verzamel de vruchten. Was ze en haal de ongerechtigheden eruit. Nu komt een arbeidsintensief onderdeel: prik met een dikke naald elke vrucht enkele keren in. Zo komt de geur en smaak beter vrij. Een alternatief hiervoor is de vruchten minimaal een dag in de vriezer te leggen. Doe ze in de pot(ten), strooi de suiker erop en schenk de pot vol met de inmaakbrandewijn. De vloeistof moet zo'n 5 à 6 cm boven de vruchten staan. Afsluiten en enkele malen schudden, zodat de suiker goeddeels oplost. Binnen een paar dagen wordt de vloeistof dieprood. Daarom is het leuk om de potten ergens in het zicht te zetten, daglicht kan geen kwaad. Schud af en toe en breng de zelfbeheersing op om tot Kerstmis te wachten met proeven. De smaak is kruidig-kersachtig. Er kunnen 'voor het mooi' bij het serveren enkele vruchtjes in het glaasje meegegeven worden, maar eet ze liever niet op. De pruimpjes zijn nu weliswaar eetbaar, maar niet aan te bevelen: het is duidelijk waar de volksnaam 'trekkek' voor sleedoorn vandaan komt.

Beslissing over Anne Frankboom nog niet genomen

De gemeente Amsterdam heeft een kapvergunning verleend voor de Anne Frankboom. Op het eerste oog lijkt dit logisch. De kastanje is helaas al jaren aangetast door de tonderzwam. En nu is die aantasting zo ver gevorderd dat er iets moet gebeuren. Daar zijn de boomdeskundigen het over eens. Maar is kap de enige optie? De Bomenstichting vindt pertinent van niet. Er zijn namelijk alternatieven die de gemeente nauwelijks heeft onderzocht. De gemeente gaat niet in op allerlei suggesties van omwonenden, luistert niet naar de mogelijkheden die de architect geeft om de boom veilig te stellen en is doof voor de belangeloze adviezen van verschillende boomverzorgers van naam. De gemeente vindt alternatieven te duur en ze tasten het monumentale karakter van de boom te zeer aan. Beweegredenen die getuigen van een ontluisterend simplicisme. We hebben het hier immers over een boom van de 'buitencategorie', om in Tour de France termen te spreken. Deze boom is door Anne Frank beschreven in haar dagboeken. Dagboeken die nog steeds

wereldwijd mensen ontroeren en aan het denken zetten over vrijheid. Bij zo'n boom van internationale allure moet je in onze ogen alles uit de kast halen om te onderzoeken welke mogelijkheden je hebt om hem zo lang mogelijk te behouden. Natuurlijk moet de veiligheid van de omgeving gewaarborgd worden. Maar angst voor aansprakelijkheid mag niet de enige raadgever zijn. De gemeente staat aan de vooravond van het maken van een historische fout. Maar het is nog niet te laat. Hopelijk komt de gemeente op grond van de massale bezwaren nu tot het inzicht dat alternatieven serieus bekeken moeten worden. De Bomenstichting en andere bezwaarmakers participeren graag in dit onderzoek. Laten we met zijn allen proberen deze 'vrijheidsboom' voor het nageslacht veilig te stellen!

foto Annemiek van Loon

De paardenkastanje achter het Anne Frankhuis (links nog net zichtbaar) is ernstig aangetast door de tonderzwam, een houtrot veroorzakende schimmel.

De Stelling

'Exoten horen in de stad'

Alleen al van de houtige gewassen komen er naar schatting 3000 soorten exoten voor in ons land. Een welkome aanvulling op de het beperkte aantal van de circa 100 inheemse soorten! Exoten kwamen vooral na 1500, met de ontdekking van Amerika, naar Europa. In eerste instantie in Botanische tuinen en op landgoederen waarvan de eigenaren altijd op zoek waren naar iets nieuws. Vanaf de 19e eeuw werden ze vanwege de sierwaarde steeds meer in de stadstuinen en parken geplant en zijn ze een vanzelfsprekendheid geworden in de stad. We kunnen ze inmiddels als ingeburgerd beschouwen. Vanwege de ecologische armoede van exoten is na 1960 weer meer interesse gekomen voor inheemse soorten. Kortom exoot en inheems hebben beide een waardevolle plaats in de stad!

*Bert Maes
(ecologisch adviesbureau Maes)*

Exoten kan men zeer zeker in de stad toepassen en dus aanplanten, maar wel met in het achterhoofd de stelregel dat de juiste boom op de juiste plaats moet staan.

Om eens af te wijken van het 'standaard' assortiment kan men een keuze maken uit de diverse exoten die door menig boomkweker wordt aangeboden.

Vaak geeft een exoot net even een ander tintje aan de openbare ruimte in de stad.

Te denken valt aan bijvoorbeeld bladkleur, bladvorm, herfstkleur, aparte vruchtdracht, bloemen etc. Zo zijn er door de jaren heen al heel wat exoten in den lande aangeplant zoals bijvoorbeeld de Amberboom, Tulpenboom, Magnolia en noem maar op.

Ik ben wel van mening dat je ervoor moet waken om in de overgangszones tussen stad en land geen exoten toe te passen, hiervoor zul je een keuze moeten maken uit het inheemse assortiment. Gewoon om het feit dat deze beter in het Hollandse landschap passen en zo een natuurlijker overgang vormen tussen stad en land.

Exoten in de stad? Daar kan ik alleen maar volmondig ja op zeggen.

*Pieter Enthoven,
(Bomenspecialist,
redacteur
www.Bomenforum.nl)*

'Ongelukje' komt goed uit? Beneden-Leeuwen verliest zijn markante *Platanus hispanica*

Maandagochtend 11 juni stond hij er nog, de 26 meter hoge plataan. Iedereen in Beneden-Leeuwen was bekend met de boom van Mina Kuppen. De boom stond op het erf van de reeds gesloopte statige woning van de familie Kuppen aan het dorpsplein. De familie heeft in het verleden veel betekend voor het dorp. Met name dochter Mina Kuppen heeft volgens de Beneden-Leeuwenaren veel goed werk geleverd binnen de dorpsgemeenschap. Velen zijn met de ruim 100-jarige boom opgegroeid. Maandagavond werden de eerste wortels beschadigd bij graafwerkzaamheden ten behoeve van een nieuwe parkeerplaats. Dinsdag bleek een groot deel van de gestelwortels te zijn beschadigd. Niet alleen het voortbestaan van de boom maar ook de veiligheid liep ernstig gevaar. Besloten werd de boom te toppen om omvallen te voorkomen, waarop vervolgens echter werd beslo-

ten de hele boom maar te verwijderen. In deze vorm wilde Beneden-Leeuwen zijn reus niet behouden. De situatie in Beneden-Leeuwen is des te schrijnender omdat de eigenaar, de gemeente, behoud van de boom hoog in het vaandel leek te hebben. De boom stond echter in het hart van het dorp op het Marktplaats waar nogal wat moest gebeuren. Het plein moest vernieuwd worden en een appartementencomplex is in aanbouw. In 2004 adviseerde de Bomenstichting over het weghalen van een deel van de grond rond de boom. Geadviseerd is de graafwerkzaamheden voorzichtig en handmatig uit te voeren, onder toezicht van een boomdeskundige. Dat het nu zo mis is gegaan is verbijsterend. Een kwestie van moedwil, onzorgvuldigheid, onverschilligheid of nalatigheid? U zegt het maar. In ieder geval is er wéér een monumentale boom volkomen onnodig geveld.

foto: Luc Noordman

Bomen zijn emotie

De één geniet van de heerlijke geur van de bloeiende linde, de ander veraschuwt dezelfde boom om de plak die eruit valt. Eén en dezelfde boom die bij verschillende mensen totaal andere emoties oproept. Hoe ga je als gemeente hiermee om? Dat dit niet altijd eenvoudig is, wordt beschreven in het rapport 'Mensen over bomen', waarover u in dit nummer van Bomennieuws al meer hebt kunnen lezen.

De meeste gemeenten zijn niet goed voorbereid op burgers die 'iets' met de bomen willen. Dit 'iets' kan zijn het behouden van bomen of meer bomen aanplanten, maar de laatste jaren ook steeds vaker het verwijderen van bomen vanwege ervaren overlast. Zoveel verschillende mensen, zoveel verschillende meningen, waardoor je gemeentemensen hoort verzuchten: 'Je doet het nooit goed'.

Ronald Mulder van Vereniging Stadswerk Nederland schrijft in het voorwoord van het rapport: 'Een gemeentelijke boombeheerder die zijn vak verstaat, houdt niet alleen van bomen maar vooral ook van burgers'. Dit is zeker waar, communicatie met de bewoners is onderdeel van het vak geworden. Maar er komt meer bij kijken. De gemeente moet voorbereid zijn op meedenkende burgers, ook op spontane reacties. Hoe ver reikt de inspraak? Voor welke bomen? Welke procedures volg je? Er zijn voorbeelden van gemeenten die goed voorbereid zijn met een helder beleid en een consequente uitvoering. Maar er zijn ook voorbeelden van gemeenten die ad hoc en inconsequent handelen. Dit leidt tot veel onbegrip onder de burgers, soms zelfs tot grote frustratie. Ook zijn er voorbeelden dat er tweespalt in een buurt ontstaat. De bewoners die over-

last van een boom ervaren en de mensen die ervan genieten, kijken sowieso al op verschillende manieren naar de bomen. Maar als er dan onzorgvuldig wordt gehandeld door de gemeente en een groep zich achtergesteld voelt, dan ontstaan er echt problemen. De bomen kunnen in een dergelijke situatie wel eens als zondebok worden gezien, terwijl de gebrekkige communicatie het echte probleem is. Het is dus in het belang van de bomen, dat gemeenten op een goede en consequente manier omgaan met burgerparticipatie. Om in de gevleugelde termen van ons kabinet te blijven: 'samen werken aan een boomrijke gemeente'. De tijd is er rijp voor!

Helène van der Poel,
directeur

foto: Anne Alders

AGENDA

colofon

32e jaargang, nummer 3, herfst 2007
ISSN 0166-784 X
Verschijnt 4 x per jaar, oplage: 4500 stuks

Redactie: Marjan van Elsland,
Douwe van der Heij, Maartje Nelemans,
Erik Platje, Aart de Veer, Roelie de Weerd
Eindredactie: Florentine van Eeghen
Vaste medewerker: San van der Molen (kort
nieuws)

Hoofdredactie, vormgeving en advertenties:
Frank Moens (fmoens@bomenstichting.nl)
Basisvormgeving: Westbroek en Ter Haar
Redactieadres: Bomenstichting,
Oudegracht 201 bis, 3511 NG Utrecht
Tel: (030) 230 35 10 (van 9.00-13.00 uur),
Fax: (030) 231 03 31
www.bomenstichting.nl
Postbank: 2108755

Druk: Vandenberg Drukwerken - Maarn
Gedrukt op Reviva Print 100 grams.

Overname van artikelen en berichten na overleg
met de redactie.

De Bomenstichting zet zich sinds 1970 in voor
het behoud van bomen in de stad en op het
platteland.

Donateur wordt u voor minimaal € 20,- p.j.

Beschermvrouwe:
Hare Majesteit de Koningin

6 oktober

Donateursexcursie

Van den Berk boomkwekerijen

Niet, zoals eerder aangekondigd, in en om Paleis Soestdijk, maar bij Van den Berk Boomkwekerijen in St-Oedenrode. Voor programma en aanmelding zie de losse bijlage of bel voor inlichtingen met de Bomenstichting.

4 en 10 oktober

Workshops Model Bomenverordening 2007

Waar liggen kansen om de kwaliteit van de bescherming op peil te houden of zelfs te verbeteren?

Voor toelichting en informatie: blz. 19.

20 en 21 oktober

Bomerweekend Kasteel Middachten

Gevarieerd programma met medewerking van de Bomenstichting. Met onder andere lezingen en excursies over het boomrijke landgoed. Plaats: De Steeg bij Arnhem.

30 oktober

Lezing 'Ancient Trees' door Neville Fay

De 13e Dierckx-lezing in Utrecht. Fay gaat in op de Britse ervaringen met oude, monumentale bomen. Voor programma en aanmelding zie de losse bijlage in dit nummer of bel voor inlichtingen met de Bomenstichting.

7 en 13 november

Workshops Bomen op 'Groene Kaart'

Begrippen als Strategie, Groene Poort, Herkenning en Verbinding vormen de leidraad.

Voor toelichting en informatie zie bladzijde 19 van dit nummer.

Rijp & Groen

Mijn berk en ik

Vanuit mijn bed heb ik uitzicht op de treurberk in mijn tuin. Hoewel wat stram in stam en takken, is de rest van de kroon zo sierlijk, dat ik haar 'dame' noem, een dansende dame. Ze is wat ouder dan ik: ongeveer 70 jaar, maar kerngezond en in alle jaargetijden een genot om naar te kijken. In de winter hang ik voer voor het slaapkamerraam en zie verschillende vogels voorbij trekken, soms zelfs een eekhoorn. Je zou er bijna voor in bed blijven! Als het regent zijn de hangende twijgen glinsterende parelsnoeren. Het voorjaar is natuurlijk altijd feest, al zorgt het stuifmeel wel eens voor niesbuien. Een *Clematis montana*, die ooit de boom in is geklommen, zorgt in mei voor een verrassing in de egaal groene kroon: witte bloemen! Meneer en mevrouw houtduif proberen ieder jaar weer vergeefs te nestelen op de top van de boom. Misschien niet vogelvriendelijk, maar ik amuseer me kostelijk met die onhandige, eindeloos galante theemutsen.

foto: Hanneke ten Cate

foto: San van der Molen

Voor inkijsk hoeft ik 's zomers niet bang te zijn, want de kroon schermt mijn raam volledig af van de straat, maar de zon kan wel naar binnen. Dus gordijnen open en genieten van een mooie, brutale Vlaamse gaai, die afkomt op de restjes voer. Of van een kersverse pimpelmezenfamilie, allemaal hangend aan de twijgen, op zoek naar rupsen en ander lekkers, hevig kwetterend ('hier ben ik, hier ben ik'). Dat mijn garagepad na iedere windvlaag vol ligt met afgebroken twijgen neem ik voor lief, evenals de honderdduizenden zaadjes, die 's zomers tot in eten, kleren en bed terecht komen en soms massaal ontkiemen in de tuin. Het zij zo. Ik hoop samen met mijn berk oud te worden. Ze wordt natuurlijk veel ouder dan ik. Het kan me wel eens dwars zitten, dat ik haar dan niet meer kan beschermen. Maar zover is het nog niet en misschien vind ik tegen die tijd wel boomvriendelijke opvolgers en staat mijn berk in het landelijke Register van Monumentale Bomen...!

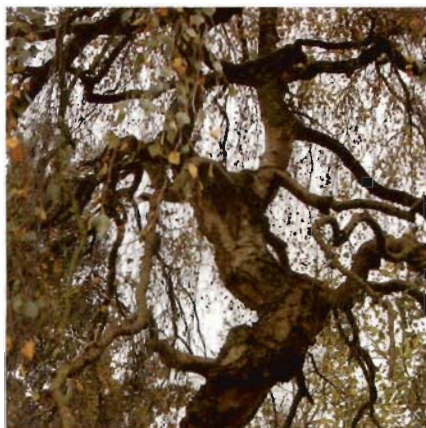

foto: Anne Alders

foto: Anne Alders

foto: San van der Molen

Naderend afscheid

Voor mensen die mij persoonlijk kennen is het geen verrassing, maar anderen kunnen het zich misschien niet voorstellen: ik ga afscheid nemen. Na 2007 zullen Marjan van Elsland en de Bomenstichting niet meer onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. De reden is simpel: ik heb al 10 jaar last van een stevige burn-out, die mij het werken gaandeweg steeds moeilijker maakte. Ook privé kreeg ik het nodige te verwerken. Het overdragen van de directie aan Helène van der Poel, in 2002, bleek uiteindelijk niet voldoende. In juni 2005 heb ik mij officieel ziek gemeld en sindsdien heb ik, met steun en begrip van de collega's en het bestuur alleen nog kleine klusjes gedaan. Zoals het schrijven van deze rubriek, wat nog steeds één van mijn meest geliefde bezigheden is omdat ik er mijn ei in kwijt kan.

In juni 2007 ben ik volledig afgekeurd en dit najaar neem ik officieel afscheid, ook van Bomennieuws. Ik vertrek met een gerust hart, want de stichting is bij Helène en mijn collega's in zeer goede handen. Het voelt als het loslaten van mijn drie kinderen, toen ze volwassen werden. De Bomenstichting is volwassen (wat heet, 37 jaar!!), dus ik laat haar los. Het is mooi geweest! Het leven heeft meer te bieden dan werk en gezin. Ik ben nu natuurbeschermers op de vierkante meter, in mijn tuin. In de volgende aflevering van Bomennieuws kijk ik op deze pagina terug op meer dan 30 jaar Bomenstichting en waag ik een blik vooruit. Tot dan, hartelijke groet,

Marjan van Elsland